

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

การศึกษาเป็นกระบวนการที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาคน เพราะเป้าหมายของการศึกษา คือ การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวผู้เรียนทั้งด้านปัญญา ด้านทักษะชีวิต และด้านจิตใจ คือ ศีลธรรม ความดีงาม (เกษม วัฒนชัย, 2550) การจัดหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อให้ทรัพยากรมนุษย์ของชาติได้รับการพัฒนาครบถ้วนทุกด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจและสติปัญญา ให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาพฤติกรรม ทักษะคิดและค่านิยมที่ถูกต้องเหมาะสมเอื้อต่อการพัฒนาตนเอง มีคุณธรรม จริยธรรมตามวิชาชีพ และทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (ไพฑูริย์ สีนลารัตน์, 2549, น.1) กับทั้ง ให้มีทักษะในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคม และมีส่วนช่วยเหลือสร้างสรรค์สังคมได้อย่างเหมาะสม

สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายการจัดการศึกษาของชาติ ที่ระบุว่า ปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหลักสูตรระดับปริญญาตรีมุ่งให้มีความสัมพันธ์สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาระดับอุดมศึกษาของชาติ ปรัชญาการอุดมศึกษา ปรัชญาของสถาบันอุดมศึกษา และมาตรฐานวิชาการและวิชาชีพของสาขาวิชานั้น ๆ โดยมุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีความรอบรู้ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์และสังเคราะห์อย่างเป็นระบบ หมั่นแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และสามารถติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นได้เป็นอย่างดี รวมทั้งให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรม

โครงสร้างหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 ประกอบด้วย หมวดวิชาศึกษาทั่วไป หมวดวิชาเฉพาะและหมวดวิชาเลือกเสรี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2548, น. 9-13) โดยหมวดวิชาศึกษาทั่วไปเป็นวิชาที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวาง มีโลกทัศน์ที่กว้างไกล มีความเข้าใจธรรมชาติตนเอง ผู้อื่นและสังคม เป็นผู้ใฝ่รู้ สามารถคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้ภาษา ในการติดต่อสื่อความหมายได้ดี มีคุณธรรมตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทั้งของไทยและประชาคมนานาชาติ สามารถนำความรู้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และดำรงตนอยู่ในสังคมได้เป็นอย่างดี ส่วน หมวดวิชาเฉพาะ เป็นวิชาแกน วิชาเฉพาะด้าน วิชาพื้นฐานวิชาชีพและวิชาชีพที่มุ่งหมายให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจและปฏิบัติงานได้ ส่วนหมวดวิชาเลือกเสรีเป็นวิชาที่มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้

ความเข้าใจตามที่ตนเองถนัดหรือสนใจ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเลือกเรียนรายวิชาใด ๆ ในหลักสูตรปริญญาตามที่สถาบันอุดมศึกษากำหนด

เป้าหมายแท้จริงของวิชาศึกษาทั่วไปจึงเน้นการสร้างบัณฑิต หรือสร้างคนให้เป็นบัณฑิต ส่วนวิชาเฉพาะหรือวิชาชีพในสาขาวิชาต่าง ๆ เป็นการสร้างเครื่องมือและบอกวิธีการใช้ให้แก่บัณฑิต แต่คนใช้เครื่องมือจะต้องเป็นคนดี สามารถนำเครื่องมือไปใช้เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่ชีวิต และสังคม ไม่เฉพาะเพียงเพื่อแสวงหาประโยชน์ส่วนตน หรือเบียดเบียนผู้อื่น ก่อให้เกิดความเสียหายแก่สังคม วิชาศึกษาทั่วไปจึงเป็นหมวดวิชาที่มีความสำคัญมากต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา

การจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปจึงควรจัดให้มีเนื้อหาวิชาที่เบ็ดเสร็จในรายวิชาเดียว ไม่ควรมีรายวิชาต่อเนื่องหรือรายวิชาขั้นสูง และไม่ควรมำรายวิชาเบื้องต้นหรือรายวิชาพื้นฐานของวิชาเฉพาะมาจัดเป็นวิชาศึกษาทั่วไป (สำนักมาตรฐานและประเมินผลอุดมศึกษา, 2548, น. 10-35) ทั้งนี้ สถาบันอุดมศึกษาอาจจัดในลักษณะจำแนกเป็นรายวิชาหรือลักษณะบูรณาการ โดยผสมเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมสาระของกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ ภาษาและกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์กับคณิตศาสตร์ในสัดส่วนที่เหมาะสม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาศึกษาทั่วไป

มหาวิทยาลัยพายัพได้จัดการศึกษาหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป โดยจัดตั้งสำนักวิชาศึกษาทั่วไปให้เป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบดูแลการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปให้สนองตอบนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ตามเกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2548 และให้สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัย เพื่อให้นักศึกษามีทักษะในการเรียนรู้ระดับอุดมศึกษา เป็นผู้ใฝ่รู้และรักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เสริมสร้างทักษะในการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และตระหนักในบทบาทหน้าที่ในฐานะสมาชิกของสังคม ซึ่งมหาวิทยาลัยพายัพได้กำหนดมาตรฐานผลการเรียนรู้ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไปให้สอดคล้องกับกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2552 (TQF : Thai Qualification Framework for Higher Education) ครอบคลุม 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม (Ethics and Moral) ด้านความรู้ (Knowledge) ด้านทักษะทางปัญญา (Cognitive Skills) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ (Interpersonal Skills and Responsibility) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ (Numerical Analysis, Communication and Information Technology Skills)

เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานผลการเรียนรู้ดังกล่าว สำนักวิชาศึกษาทั่วไปจึงได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป (ฉบับปี พ.ศ. 2552) โดยคงสาระเนื้อหาวิชาเดิม แต่ปรับคำอธิบายรายวิชาให้กระชับขึ้น และปรับรายละเอียดองค์ประกอบของมาตรฐานผลการเรียนรู้ในแต่ละด้าน กับทั้ง ได้ปรับการกระจายผลการเรียนรู้ที่สามารถวัดและประเมินผลได้ให้สอดคล้องกับปรัชญาและวัตถุประสงค์ของหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ทั้งนี้ หลักสูตรหมวดวิชาศึกษาทั่วไป ปี พ.ศ. 2555

(ฉบับปรับปรุง) เป็นหลักสูตรระดับปริญญาบัณฑิตที่ใช้ร่วมกันทั้งหลักสูตรไทยและหลักสูตรนานาชาติ โดยบูรณาการเนื้อหาวิชาครอบคลุมสาระกลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ กลุ่มวิชาภาษา และกลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 10 รายวิชา รวมจำนวน 30 หน่วยกิต

ปัจจุบันสังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีสารสนเทศหรือการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ล้วนเป็นปัจจัยให้การจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแพทย์ต้องพัฒนาด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะวิชาศึกษาทั่วไปที่เป็นวิชาพื้นฐานสำคัญในการสร้างคนให้เป็นบัณฑิตที่สมบูรณ์และให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์สนองตอบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในระดับนานาชาติ

การจัดสาระวิชาศึกษาทั่วไปหรือสิ่งที่ผู้สอนคิดว่าจำเป็นและสำคัญ ในบางครั้งอาจเป็นเพียงความสนใจส่วนตัวของผู้จัดทำหลักสูตรโดยไม่ได้คำนึงถึงสาระที่ควรผสมผสานให้เกิดขึ้นในตัวผู้เรียน (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2530) บางครั้งอาจเน้นเฉพาะสาระวิชาจนละเลยการปลูกฝังทักษะการคิดให้แก่ผู้เรียน ทำให้คิดไม่เป็นและไม่สามารถประยุกต์ความรู้ที่ได้รับเอาไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ (พรชูลี อามวออรุง, 2542, น.37) การสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอน เพื่อติดตามและประเมินการดำเนินงานจึงมีความสำคัญในทุกระบบของกระบวนการทางการศึกษา เพราะจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (ไพฑูริย์ สีนลาร์ตัน, 2549, น.175) ที่สำคัญ ในช่วงระยะเวลาที่ทศวรรษที่ได้มีการสำรวจสภาพการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยแพทย์ (ศรีลา บุญระหงษ์, 2544, น.75) กอปรกับ แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของโลกในทศวรรษหน้า ทำให้คณะผู้วิจัยในฐานะอาจารย์ผู้สอนรายวิชาศึกษาทั่วไปมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยแพทย์ เพื่อแสวงหาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยแพทย์ ซึ่งจะยังประโยชน์ไม่เฉพาะแก่มหาวิทยาลัยแพทย์ แต่จะเป็นประโยชน์โดยตรงต่อการผลิตบุคลากรที่มีคุณภาพให้แก่สังคมในองค์กรรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพและปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยแพทย์
2. ศึกษาและวิเคราะห์แนวโน้มการจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยแพทย์

3. เสนอแนวทางพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยพายัพ

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปของผู้บริหารงานวิชาการ อาจารย์ผู้สอน และนักศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนรายวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยพายัพ ภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ในด้านต่าง ๆ ได้แก่

1. ด้านหลักสูตร
2. ด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน
3. ด้านอาจารย์ผู้สอน
4. ด้านอาคารสถานที่ สื่อและอุปกรณ์การสอน
5. ด้านการวัดและการประเมินผล
6. ด้านการบริหารจัดการ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบสภาพและปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยพายัพ
2. ได้ทราบแนวโน้มการจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยพายัพ
3. ได้แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยพายัพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. วิชาศึกษาทั่วไป หมายถึง วิชาพื้นฐานที่นักศึกษามหาวิทยาลัยพายัพ หลักสูตรระดับปริญญาตรีทุกหลักสูตรจะต้องเรียนจำนวน 30 หน่วยกิต ได้แก่ กลุ่มวิชาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ จำนวน 3 รายวิชา 9 หน่วยกิต กลุ่มวิชาภาษา จำนวน 5 รายวิชา 15 หน่วยกิต และกลุ่มวิชากลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์และเทคโนโลยี จำนวน 2 รายวิชา 6 หน่วยกิต
2. สภาพและปัญหาการจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจริงและข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการจัดการศึกษาทั่วไป ของมหาวิทยาลัยพายัพในด้านต่าง ๆ ได้แก่

2.1 ด้านหลักสูตร หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไป ได้แก่ การกำหนดจุดมุ่งหมาย การกำหนดจำนวนหน่วยกิตของรายวิชา เนื้อหารายวิชาสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ความทันสมัยของเนื้อหาและสอดคล้องกับชีวิตประจำวัน

2.2 ด้านวิธีการและกิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง วิธีการที่ผู้สอนใช้เพื่อถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์สู่ผู้เรียน โดยเลือกใช้วิธีการที่เหมาะสมกับเนื้อหาวิชา มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับเนื้อหาวิชา รวมถึงการจัดประสบการณ์ทั้งในและนอกชั้นเรียน รวมถึงการเชิญวิทยากรภายนอก

2.3 ด้านอาจารย์ หมายถึง คุณสมบัติของอาจารย์ผู้สอน ได้แก่ ความเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์ในการสอนวิชาศึกษาทั่วไป มีพฤติกรรมในการเป็นแบบอย่างที่ดี มีทักษะและความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ความสามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสอน ใช้เทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับลักษณะวิชา

2.4 ด้านอาคารสถานที่ สื่อและอุปกรณ์การสอน หมายถึง การจัดสถานที่ สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ที่ใช้ในการเรียนการสอนที่เป็นประโยชน์ เพียงพอ ทันสมัยและเอื้อต่อการเรียนการสอน ได้แก่ ขนาดและสภาพห้องเรียนที่เหมาะสม การเลือกใช้สื่อที่เหมาะสม คุณสมบัติและประเภทของสื่อการเรียนการสอนที่ใช้

2.5 ด้านการวัดและการประเมินผล หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการเรียน ลักษณะข้อสอบและเกณฑ์ที่ใช้ รวมถึงวิธีการที่ผู้สอนดำเนินการเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน ตลอดจนการแจ้งผลการประเมิน

2.6 ด้านการบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงานการจัดการศึกษาทั่วไป การกำหนดนโยบายและดูแลรับผิดชอบ การจัดการเรียนการสอน การจัดผู้สอน การให้ความสะดวกต่าง ๆ ทางด้านวิชาการที่เอื้ออำนวยต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไป การสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ งบประมาณการส่งเสริมพัฒนา และการสร้างแรงจูงใจให้แก่ผู้สอน

3. แนวโน้มการจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงด้านการจัดหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต เพื่อให้การจัดการศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยพายัพเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4. แนวทางพัฒนาการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอน หมายถึง การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนการสอนวิชาศึกษาทั่วไปของมหาวิทยาลัยพายัพ